

Department of
Justice

www.dojni.gov.uk

UPURU HARTAS

KOPSAVILKUMS:

Harta noziegumu upuriem

UZ KO JŪS ESAT TIESĪGI UN

KĀDU ATBALSTU VARIET

SAŅEMT

Ja esat kļuvis par nozieguma (pārkāpums, kam ir noziedzīga nodarījuma pazīmes) upuri, Jums **ir tiesības** saņemt noteiktu informāciju un pakalpojumus no tiesībsargājošās sistēmas palīdzības sniedzējiem, t.i. Ziemeļīrijas Policijas, Prokuratūras, Ziemeļīrijas Tiesu un tribunālu pārvaldes, Ziemeļīrijas Cietumu pārvaldes, Ziemeļīrijas Probācijas pārvaldes, Jaunatnes taisnīguma aģentūras un atbalsta sniedzējiem cietušajiem (no Ziemeļīrijas organizācijām cietušo atbalstam – Ziemeļīrijas Upuru atbalsta centrs (*Victim Support NI*) un liecinieku atbalstam – Jauno liecinieku centrs (*NSPCC Young Witness Service*)).

Upuru harta ir harta noziegumu upuriem. Tajā tiek skaidrotas cietušo tiesības un pamata pakalpojumi, ko cietušie var saņemt no šīm organizācijām. Lielākā daļa pakalpojumu un tiesību, kas atrunātas Hartā, var tikt īstenoti tikai tad, ja par noziegumu ir paziņots policijai un norit krimināllietas tiesvedība. Pat, ja neviens netiks saukts pie atbildības, Jums joprojām ir tiesības un iespēja saņemt Hartā atrunātos pakalpojumus.¹ Šajā materiālā ir apkopotas Hartas galvenās atziņas un tiesības, bet tas nav tiešs Hartas tulkojums.² Pilna informācija par tiesībām, to īstenošanu un priekšnosacījumiem ir atrunāta Hartā. Šis materiāls ir īss kopsavilkums par galvenajiem Hartas elementiem – ir vairāk nekā 22 tiesības, kas piekrīt cietušajiem, un detalizēta informācija par tām ir pieejama Hartā. Kopsavilkumā esam iekļāvuši aprakstu par apstākļiem, kad un vai tiesības ir īstenojamas (priekšnosacījumi un izņēmumi).

Upuru harta pieejama vietnē www.nidirect.gov.uk/victimcharter. Informācija par pakalpojumu sniedzējiem un atbalsta organizāciju kontaktinformācija, t.sk. speciālistu-atbalsta sniedzēju pakalpojumi, atrodami vietnē www.nidirect.gov.uk/victimsupportorganisations vai Hartas **C pielikumā**.

Harta paredzēta arī pakalpojumu sniedzējiem, kuru pienākums ir sniegt pakalpojumus Hartas ietvaros un rīkoties saskaņā ar Jūsu tiesībām.

TIESĪBU KOPSAVILKUMS

Kopumā Jums ir **tiesības**:

- tikt atzītam par cietušo un saņemt godīgu, profesionālu, cienīgu un cieņpilnu attieksmi;
- tikt saprastam un saprast informāciju dzimtajā valodā, ja nepieciešams;
- tikt informētam par lietas virzības galvenajiem aspektiem un saņemt būtisku informāciju;
- ka Jūsu vajadzības izskata pakalpojumu sniedzēji;
- saņemt informāciju par pieejamo atbalstu un ierasties kopā ar kādu citu personu, kas ir atbalstoša;
- pieteikties uz kompensācijas saņemšanu, ja esat vardarbīga nozieguma upuris;

¹ Tas attiecas uz gadījumiem, kad neviena persona nav identificēta, aizturēta, apsūdzēta, nav ierosināta lieta vai persona nav notiesāta par saistītu pārkāpumu. Lielāko daļu tiesību var īstenot un pakalpojumus var saņemt, ja notiek krimināllietas tiesvedība, savukārt atbalsta pakalpojumu pieejamība nav no tā atkarīga.

² Upuru harta tika atzīta par tiesisku pamatu 2015.gada novembrī, šis kopsavilkums nav tiesību akts. Sniedzot kopsavilkumu par galvenajiem elementiem, dažu terminu nozīme var būt netīši izmainīta. Dažkārt nav iespējams sniegt visus pakalpojumus un rīkoties atbilstoši standartiem, kas atrunāti Hartā, ņemot vērā individuālus darbības vai praktiskus ierobežojumus, piemēram, ja lieta virzās ļoti strauji.

- lūgt nodrošināt tiesas apmeklēšanu, lai iepazītos ar to, un pēc iespējas vairāk tiesā uzturēties atšķirti no apsūdzētā;
- saņemt iespēju izstāstīt tiesai, kā noziegums ir Jums kaitējis, ja lieta tiks izskatīta tiesā;
- lūgt informāciju par to, kā tiek īstenots noziedzniekam piespriestais spriedums;
- informēt pakalpojumu sniedzējus, ja neesat apmierināts ar sniegto pakalpojumu.

1. Tikt atzītam un **saņemt** pieklājīgu, cienīgu, cieņpilnu, iekļūstīgu, individuālu, profesionālu un nediskriminējošu attieksmi.

2. Lūgt, lai pakalpojuma sniedzēji veic nepieciešamos pasākumus, lai palīdzētu Jums **saprast**, ko tie Jums saka, un nodrošināt, ka tie saprot Jūsu teikto.

3. Saņemt **informāciju par notiekošo** ar policiju saskaņotā laikā, ja policija veic nozieguma izmeklēšanu.

4. Saņemt informāciju par:

- to, ko var sagaidīt no tiesībsargājošās sistēmas;
- nozieguma lietvedības datus;
- Jums pieejamo palīdzību un atbalstu (t.sk. informāciju par speciālistu atbalsta organizācijām);
- lēmumiem neturpināt vai izbeigt izmeklēšanu;
- lēmumu neierosināt lietu;
- pārkāpumiem, par kuriem pret apsūdzēto ir ierosināta lieta;
- datumu, laiku un vietu, kur un kad notiks galvenā iztiesāšana (process¹, spriedums un pārsūdzēšana);
- galvojuma (ja tas tieši attiecas uz Jums) un procesa iztiesāšanas rezultātu;
- atlīdzības pieprasīšanu par izdevumiem, ja tiek lūgts sniegt pierādījumus;
- kompensācijas pieprasīšanu (pēc uzaicinājuma); kā arī
- upura informācijas programmu (ja attiecināms).

5. Saņemt **bezmaksas rakstiskās vai mutiskās tulkošanas pakalpojumus**, ja izteikts tāds lūgums vai ja Jūs nerunājat vai nesaprotat angļu valodu, šādos gadījumos:

- ziņojot par noziegumu;
- saņemot apstiprinājumu par noziegumu;
- saņemot informāciju par galvenās iztiesāšanas datumu, laiku un vietu;
- sniedzot liecību; kā arī
- saņemot informāciju par procesa iznākumu.

6. Tiekoties ar pakalpojumu sniedzējiem, pēc saviem ieskatiem izvēlēties un

7. Tikt nosūtītam un saņemt bezmaksas konfidenciālus pakalpojumus (t.sk. speciālistu

8. Saņemt Jūsu **vajadzību izvērtējumu**, lai noteiktu, vai Jums papildu palīdzība, lai

¹ Šīs Hartas ietvaros ar „procesu” saprot lietas izskatīšanu Miertiesneša tiesā (*Magistrates' Court*).

uzaicināt līdzī kādu personu atbalsta sniegšanai, ja vien tas nebūtu Jūsu tiešajās interesēs un var ietekmēt lietu.

pakalpojumus, kas var Jums palīdzēt, balstoties uz Jūsu vajadzībām – **atbalsta pakalpojumus**.

sniegtu liecību policijai vai liecinātu tiesā.

9. Tikt uzaicinātam uz **sarunām** ar policiju pēc iespējas mazāk un **tikai tad, kad nepieciešams** izmeklēšanas nolūkos, un šajās sarunās pieaicināt kādu cilvēku pēc savas izvēles (ja vien tas netraucē policijai veikt izmeklēšanu).

10. Tikt informētam, **vai** pret aizdomās turēto **tiks ierosināta lieta**, un pieņemt lēmumu neierosināt pret attiecīgo personu lietu, ja Jūs izsakāt tādu vēlēšanos.

11. **Saņemt** jums piederošo **mantu atpakaļ** pēc iespējas ātrāk, ja mantas ir paņemtas kā pierādījums, ja vien tās nav nepieciešamas izmeklēšanai vai iztiesāšanai, vai arī to atgriešana atpakaļ būtu pārkāpums.

12. Iesniegt pieteikumu par **kompensācijas saņemšanu**, ja esat vardarbīga nozieguma upuris (divu gadu laikā pēc negadījuma, kurā tika gūta trauma).

13. Saņemt iespēju iesniegt tiesai **rakstisku apliecinājumu** par to, kā noziegums ir Jūs ietekmējis, ja lietu izskatīs tiesā.

14. Tikt informētam, ja Jums būs jāsniedz **liecība tiesā** un saņemt informāciju, lai palīdzētu sagatavoties liecības sniegšanai.

15. Pārrunāt jebkuras Jūsu vajadzības ar **lietas izskatītāju no Upuru un liecinieku atbalsta centra** (*Victim and Witness Care Unit*) un tikt nosūtītam pie atbilstoša upuru atbalsta sniedzēja, ja nepieciešams, kas var Jums ieteikt pakalpojumus (t.sk. speciālistu pakalpojumus).

16. Lūgt noorganizēt **tiesas apmeklējumu, lai ar to iepazītos**, ienākt ēkā pa citu ieeju nekā iespējamais nozieguma izdarītājs un sēdēt atsevišķā uzgaidāmajā telpā, ja iespējams.

17. Tikt **pasargātam no saskarsmes** ar aizdomās turēto tiesā, ja iespējams.

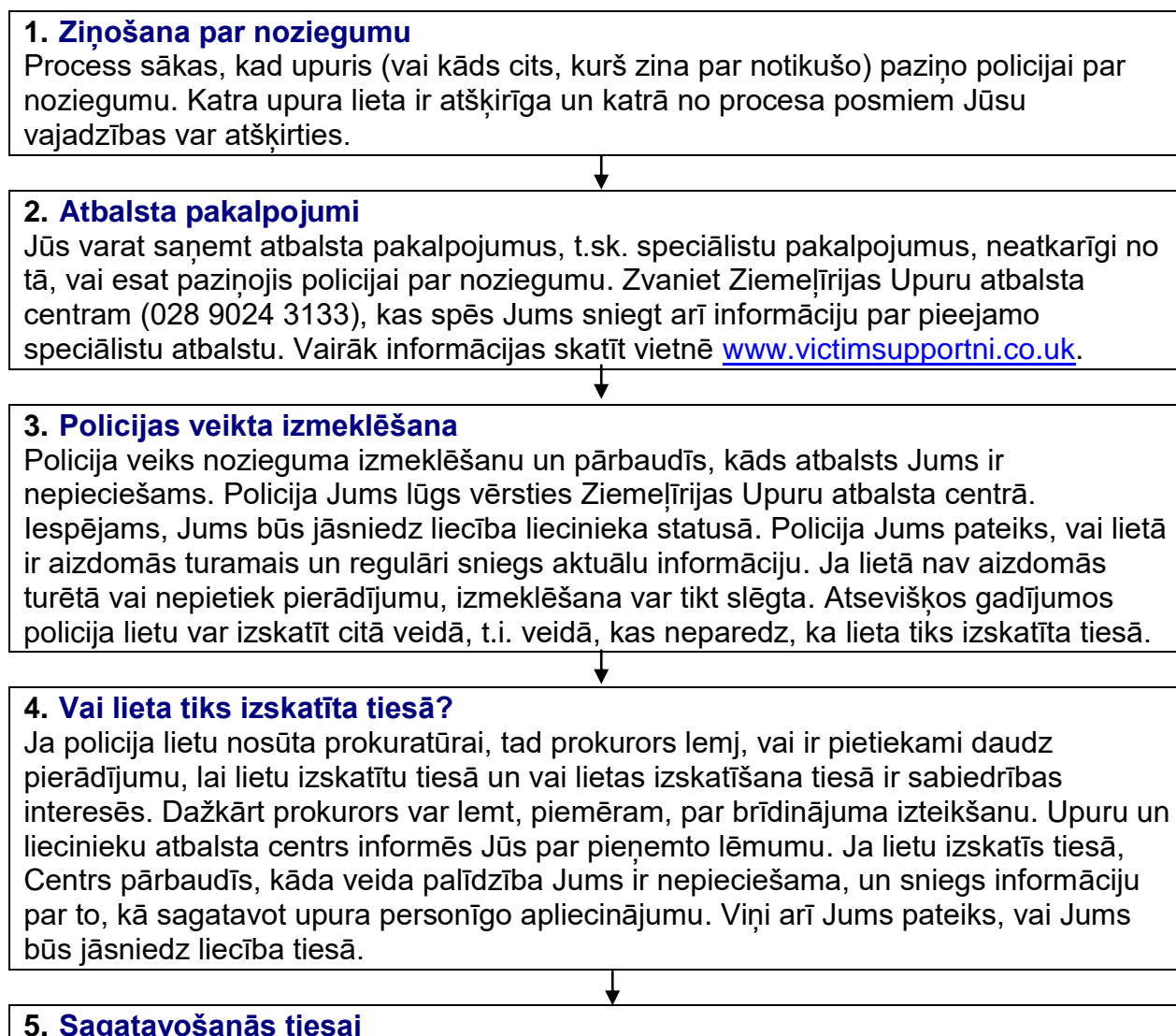
18. Ja iesaistāties pasākumos, kuros **nonākat saskarē ar noziedznieku**, īstenot tādas darbības, lai Jūs **pasargātu**.

19. Saņemt informāciju par to, kad noziedznieks pamet apcietinājuma vietu vai slimnīcu, vai kad nonāks policijas

20. Izteikt savas bažas pakalpojuma sniedzējam vai neatkarīgai iestādei, ja **neesat apmierināts ar sniegto**

	kontrolē, kas tam tiek piemērots kā drošības līdzeklis, ja Jūs nonākat upuru informēšanas programmā (notiesājošam spriedumam par cietumsodu, kas pārsniedz sešus mēnešus).	pakalpojumu vai ja uzskatāt, ka pakalpojuma sniedzēji nav apmierinājuši Jums piekrītošās tiesības Hartas ietvaros.
21. Būt saskarē ar cilvēkiem, kas ir ar attiecīgu kvalifikāciju , lai strādātu ar cietušajiem.	22. Dažādi pakalpojumi un palīdzība, ja Jūs dzīvojat citā ES dalībvalstī .	

Kopsavilkuma tabula par krimināllietas tiesvedības norisi

Atkarībā no Jūsu vecuma, Jūs varat saņemt atbalstu no Ziemeļīrijas Upuru atbalsta centra Liecinieku pārvaldes (personām, kas vecākas par 18 gadiem) vai NSPCC Jauno liecinieku centra (ja Jums vēl nav 18 gadi). Iespējams, Jūs apmeklēsiet tiesu, lai Jums rastos labāks priekšstats par gaidāmo procesu.

6. Process un liecības sniegšana

Ja apsūdzētais atzīst savu vainu pirms procesa sākuma, parasti Jums nebūs jāsniedz liecība. Ja process turpinās, Upuru un liecinieku atbalsta centrs Jūs regulāri informēs par notiekošo un to, kas Jums ir jā dara. Iespējams, viņi vēlreiz pārbaudīs, vai un kāds atbalsts Jums ir nepieciešams. Ja Jums ir papildu vajadzības, Jums var tikt sniegta papildu palīdzība (t.s. „īpašie pasākumi”), ja Jūs to vēlaties un ja tam piekrīt tiesnesis.

7. Rezultāts

Upuru un liecinieku atbalsta centrs informēs Jūs par pieņemto lēmumu lietā. Ja apsūdzētais tiek atzīts par vainīgu vai atzīst savu vainu, Centrs informēs Jūs par tam piespriesto sodu un izskaidros Jums sprieduma būtību.

8. Pēc procesa

Ja apsūdzētajam piespriež sešu mēnešu vai ilgāku cietumsodu, noziedznieku uzraudzīs Ziemeļīrijas Probācijas pārvalde vai arī tas nonāks slimnīcas kontrolē, un Upuru un liecinieku atbalsta centrs Jūs informēs par attiecīgo upuru informēšanas programmu, kas tiek īstenota pēc sprieduma pasludināšanas.

Upuru hartas **D pielikumā** atradīsiet detalizētāku diagrammu (www.nidirect.gov.uk/victimcharter). Katra upura lieta ir atšķirīga un katrā no procesa posmiem Jūsu vajadzību apjoms var atšķirties.

Vai esmu tiesīgs saņemt Hartā atrunātos pakalpojumus?

Ja esat tiešs nozieguma upuris un esat par noziegumu paziņojis policijai, Jums ir **tiesības** saņemt Upuru hartā atrunātos pakalpojumus un atbalstu. Tas attiecas arī uz gadījumiem, ja esat saistīts ar apsūdzēto. Citas personas, kas tiesīgas saņemt Hartā atrunātos pakalpojumus:

- (i) mirušās personas ģimenes loceklis vai pārstāvis, neatkarīgi no tā, vai persona ir mirusi tiešas saistības ar noziegumu dēļ;
- (ii) ģimenes loceklis (vai pārstāvis, parasti gadījumos, ja nav ģimenes locekļu vai nevar vienoties par ģimenes locekli), ja tas nebūtu saprātīgi, ja Jūs (kā nozieguma upuris) pats saņemtu vai dotos pēc pakalpojumiem Jūsu fiziskā vai garīgā stāvokļa dēļ;
- (iii) bērna vecāks vai nepilngadīga persona (kas arī var saņemt pakalpojumus vai saņemt pakalpojumus bērna vietā).

Jūs un Jūsu ģimenes locekļi arī var saņemt atbalsta pakalpojumus, t.sk. speciālistu atbalsta pakalpojumus, pat ja neesat par noziegumu paziņojis policijai. Visa procesa laikā Jums ir **tiesības** sadarboties ar tiesībsargājošās sistēmas pārstāvjiem, kas ir apmācīti darbam un saskarsmei ar upuriem.

Atbalsta pakalpojumi

Jūs varat tikt nosūtīts un saņemt bezmaksas konfidenciālus atbalsta pakalpojumus, kas var Jums palīdzēt atbilstoši Jūsu vajadzībām. Jūs varat saņemt pakalpojumus no

Ziemeļīrijas Upuru atbalsta centra¹ un Jauno liecinieku centra.

Ziemeļīrijas Upuru atbalsta centrs palīdz cilvēkiem, kas kļuvuši par nozieguma upuriem vai lieciniekiem. Šīs organizācijas sniedz emocionālu atbalstu, informāciju un praktisku palīdzību upuriem, lieciniekiem un citiem noziegumā iesaistītajiem, piedāvājot pašvaldības un liecinieku pakalpojumus, kā arī palīdzību kompensācijas pieprasījuma sagatavošanā. Šis centrs var sniegt pakalpojumus pat tad, ja nevēlaties ziņot par noziegumu. Tās var nosūtīt Jūs pie speciālistu pakalpojuma sniedzējiem, ja nepieciešams un ja tie ir pieejami. Jauno liecinieku centrs² sniedz atbalstu un informāciju bērniem un nepilngadīgām personām (līdz 18 gadu vecumam), kuriem iespējams būs jāsniiedz liecība tiesā. Centrs arī palīdz vecākiem un aprūpētājiem atbalsta sniegšanā bērniem vai nepilngadīgām personām tiesas procesa laikā.

Lai anonīmi izrunātu to, kas ar Jums noticis, vai izteiktu jebkādas bažas, Jūs varat zvanīt Ziemeļīrijas Upuru atbalsta centram pa telefonu 028 9024 3133. Iespējams saņemt papildu palīdzību, ja esat noteiktu noziegumu upuris vai noteikta tipa upuris:

Bērni un nepilngadīgas personas:

- NSPCC Northern Ireland (NSPCC Ziemeļīrija) 028 9035 1135.
- NSPCC Jauno liecinieku centrs (tiesā) 028 9448 7533.

Vardarbība/ seksuāla izmantošana ģimenē:

- Diennakts palīdzības tālrunis personām, kas cietušas no vardarbības un seksuālas izmantošanas ģimenē 0808 802 1414.
- Women's Aid (palīdzība sievietēm) 028 9024 9041.
- Men's Advisory Project (konsultāciju centrs vīriešiem) 028 9024 1929.

Neiecietības noziegumi:

- Vairāk informācijas par organizācijām, kas sniedz atbalstu neiecietības noziegumu upuriem, skatīt Upuru hartas **C pielikumā** vai vietnē www.nidirect.gov.uk/victimssupportorganisations. Tostarp Ziemeļīrijas Upuru atbalsta centra aizstāvības koordinators var nosūtīt Jūs pie attiecīga aizstāvja.

Slepkavība ar/ bez iepriekšēja nodoma:

- Cruse Bereavement Care 028 9079 2419 vai 0844 477 9400.
- Support after Murder and Manslaughter NI 028 9442 9009.
Care for the Family 028 9262 8050.

Bojāeja ceļu satiksmes negadījumos:

- Brake 0845 603 8570
- Cruse Bereavement Care 028 9079 2419 vai 0844 477 9400.

Vardarbība/ seksuāla izmantošana:

- Diennakts palīdzības tālrunis personām, kas cietušas no vardarbības un seksuālas izmantošanas ģimenē 0808 802 1414.
- Nexus 028 9032 6803
- The Rowan Sexual Assault Referral Centre 0800 389 4424.

¹ www.victimssupportni.co.uk/

² www.nspcc.org.uk/what-we-do/the-work-we-do/services-for-children/young-witness-service/young-witness-service_wda100687.html

Cilvēktirdzniecība:

- Diennakts palīdzības tālrunis imigrantiem 077 6666 8781 un 013 0420 3977.
- Diennakts palīdzības tālrunis personām, kas cietušas no mūsdienu verdzības 0800 0121 700.
- Skatīt arī kontaktinformāciju organizācijām, kas sniedz palīdzību no vardarbības ģimenē cietušajiem.

Kontaktinformācija par organizācijām, kas sniedz atbalsta pakalpojumus, t.sk. speciālistu atbalsta pakalpojumus (piemēram, ģimenēm, kas zaudējušas tuviniekus, vai vardarbības ģimenē vai seksuālas izmantošanas, neiecietības noziegumu vai cilvēktirdzniecības upuriem), skatīt Upuru hartas **C pielikumā** vai vietnē www.nidirect.gov.uk/victimssupportorganisations.

Tikt saprastam

Jums ir **tiesības** uz to, lai pakalpojumu sniedzēji īsteno attiecīgus pasākumus, gan lai palīdzētu Jums saprastu viņu teikto, gan lai viņi saprastu Jūsu teikto (piemēram, izmantot oficiāla tulka pakalpojumus, kad Jūs sniežat liecību policijai vai tiesai).

Saskarsmē ar tiesībsargājošās sistēmas pārstāvjiem Jums ir arī **tiesības** uz bezmaksas tulkotāja vai tulka pakalpojumiem, ja Jūs to lūdzat¹ un ja Jūs nerunājat vai nesaprotat angļu valodu šādos gadījumos:

- Ziņošana par noziegumu;
- saņemot apstiprinājumu par noziegumu;
- sniedzot liecību;
- saņemot informāciju par galvenās iztiesāšanas datumu, laiku un vietu (process, pārsūdzība un notiesāšana); kā arī
- saņemot informāciju par galvojuma (ja tas tieši attiecas uz Jums) un procesa iztiesāšanas rezultātu.

Jūs varat lūgt informāciju par Jūsu lietas gaitu un lūgt to sagatavot Jums ērtākajā veidā (piemēram, pa telefonu, e-pastu vai rakstiski). Tiekoties ar pakalpojumu sniedzējiem, Jums ir **tiesības** pēc saviem ieskatiem izvēlēties un uzaicināt līdzīgu kādu personu atbalsta sniegšanai, ja vien tas nav pretrunā ar Jūsu tiešajām interesēm vai var negatīvi ietekmēt lietu. Jums ir arī **tiesības** uz vairākiem pakalpojumiem un palīdzību, ja ikdienā dzīvojat citā ES valstī.

Ziņošana par noziegumu

Jūs varat ziņot par noziegumu policijai šādos veidos:

Ārkārtas situācijā: Ārkārtas situācijā zvaniet 999 vai 18000 (teksta tālrunu lietotājiem). Ārkārtas situācijas ir situācijas, ja radīti bīstami ievainojumi vai ja noziegums pašlaik notiek un aizdomās turamie atrodas nozieguma izdarīšanas vietā.

Ne ārkārtas situācijās: Ja incidents nav steidzams, zvaniet 101.

¹ Jūs varat to lūgt pats vai lūgt, lai to Jūsu vietā izdara kāds cits.

Neiecietības noziegumi: Ja incidents nav steidzams, zvaniet 101, tad nospiediet 2. Par neiecietības noziegumu variet ziņot arī tiešsaistē vietnē www.urzone.com/hatecrime/hatecrime.asp. Bez jau minētajiem veidiem, kā var paziņot par noziegumu, arī par šo ir stāstīts šajā nodaļā.

Ziņošana par noziegumu, ja ziņo trešā persona: Ja patiesi nevēlaties vai nespējat par noziegumu paziņot pats, par to Jūsu vietā var ziņot kāds cits, piemēram, kāds ģimenes loceklis, pārstāvis vai brīvprātīgo organizācija. Tādā gadījumā viņi pirmie sazināsies ar policiju, tomēr Jūs neatkarīgi no tā tiksiet iesaistīts tiesvedībā vēlāk.

Crimestoppers: Ja nevēlaties atklāt savu vārdu, par noziegumu variet ziņot arī anonīmi, zvanot uz organizācijas *Crimestoppers* bezmaksas tālruni 0800 555 111. Šī organizācija nav policijas struktūrvienība.

Zvaniet vietējai policijas nodaļai: Ja notikums nav steidzams, par to varat ziņot arī vietējai policijas nodaļai tās darba laikā.

Incidenti ostā vai lidostā: ja incidents noticis Belfāstas Starptautiskās lidostas vai Belfāstas ostas teritorijā, sazinieties ar Belfāstas Starptautiskās lidostas policijas iecirkni pa tālruni 028 9448 4400 (pagarinājums 4412)/ mob. tālr. 077 1081 9183 vai Belfāstas ostas policiju pa tālruni 028 9055 3000. Ja noticis liela apmēra vai smags noziegums, piemēram, slepkavība, terora akts vai bruņota laupīšana, par to var ziņot arī Ziemeļīrijas policijai. Belfāstas pilsētas lidostā notikušus incidentus izmeklēs Ziemeļīrijas policija, kuras kontaktinformācija sniegta iepriekš.

Policijas tiesībsarga birojs: Ja uzskatāt, ka noziegumu ir izdarījis policists, par to jāziņo Policijas tiesībsarga birojam, kas izmeklēs šo gadījumu un var virzīt ieteikumus prokuratūras direktoram par kriminālvajāšanas uzsākšanu.

Ja ziņojat par noziegumu policijai, Jums ir **tiesības** saņemt informāciju par to, kas sagaidāms no tiesībsargājošo iestāžu sistēmas, piemēram, informāciju noziegumu upuriem brošūras veidā, vai saiti uz mājaslapu, kurā atrodama identiska informācija, pēc iespējas ātrāk¹. Šāda informācija ietvertu arī speciālistu atbalsta pakalpojumu kontaktinformāciju. Policija Jums izsniegs arī nozieguma lietvedības numuru.

Jums ir **tiesības** lūgt, lai policija izsniedz informāciju par Jums upuru atbalsta pakalpojumu sniedzējam, lai Jūs varētu saņemt informāciju par Jums pieejamajiem atbalsta pakalpojumiem, t.sk. speciālistu atbalsta pakalpojumiem. Jums nav pienākuma obligāti izmantot šos pakalpojumus.

Policijas veikta izmeklēšana

Jums ir **tiesības** uz to, ka policija izvērtē Jūsu vajadzības, lai noteiktu, vai Jums nepieciešama papildu palīdzība, lai policijā vai tiesā sniegtu pēc iespējas labāku liecību, t.sk. izvērtēt īpašu pasākumu nepieciešamību.

Iespējams, policija Jums lūgs sniegt liecību par noziegumu. Liecībā tiks iekļauta informācija par to, kad un kur notika noziegums, un ko Jūs redzējāt.

Jums ir **tiesības** tikt uzaicinātam uz sarunām ar policiju pēc iespējas mazāk un tikai tad, kad nepieciešams izmeklēšanas nolūkos, un šajās sarunās pieaicināt kādu

¹ Šajā dokumentā ar terminu „pēc iespējas ātrāk” domāts „piecu darba dienu laikā”. Tas nozīmē attiecīgi piecu dienu laikā, kopš pakalpojumu sniedzējs ir informēts par lēmumu, pieņem lēmumu vai tiek informēts par lietas rezultātu.

cilvēku pēc savas izvēles (ja vien tas netraucē policijai veikt izmeklēšanu).

Policijai Jūs būtu jāinformē par izmeklēšanas gaitu. Jums ir **tiesības** saņemt aktualizētu informāciju no policijas 10 dienu laikā par to, ko tā dara, lai izmeklētu attiecīgo noziegumu. Ja tas ir pieņemami, policija Jums sniegs aktualizētu informāciju arī turpmāk un vienosies ar Jums, kad Jūs saņemsiet nākošās ziņas. Policija Jūs informēs, ja kāds tiks arestēts vai ja aizdomās turētajam tiks izvirzīta apsūdzība vai izsniegts uzaicinājums ierasties tiesā. Jūs arī tiksiet informēti, ja tiks pieņemts lēmums neturpināt izmeklēšanu.

Jums ir **tiesības** saņemt Jums piederošo mantu atpakaļ pēc iespējas ātrāk, ja vien tās nav nepieciešamas izmeklēšanai vai iztiesāšanai, ja mantu turēšana īpašumā nav nelegāla, ja manta pēc būtības nav nelegāla, vai arī to atgriešana atpakaļ būtu pārkāpums.

Īpaši pasākumi

Ja esat viegli ievainojams vai ietekmējams upuris,¹ vai arī ja Jums ir specifiskas vajadzības, kas noteikts saskaņā ar individuālu izvērtējumu, Jūs varat lūgt prokuratūrai izvērtēt īpašu pasākumu² piemērošanu, lai palīdzētu Jums sniegt pēc iespējas labāku liecību. Jums ir tiesības saņemt informāciju par īpašiem pasākumiem, izskaidrojot kādos gadījumos tos piemēro. Tiks ņemts vērā Jūsu viedoklis par to, vai vēlaties izmantot atbalstu vai īpašos pasākumus. Prokuratūra, ja attiecināms, vērsīsies pie tiesneša ar iesniegumu par īpašo pasākumu piemērošanu. Tiesnesis sniedz galējo lēmumu par viena vai vairāku īpašo pasākumu piemērošanu vai noraidīšanu. Īpašie pasākumi ir šādi:

- aizslietņi/ aizkari tiesas zālē, lai Jums nebūtu jāredz apsūdzētais, un atsevišķos gadījumos – arī cilvēki skatītāju daļā, sniedzot liecību;
- tiešraides video saite, lai Jums nebūtu jāsniedz liecība klātienē tiesas zālē;
- slēgta liecības sniegšana – seksuālu noziegumu, cilvēktirdzniecības vai verdzības lietu upuru gadījumā vai gadījumos, kad tiesa uzskata, ka kāds var mēģināt Jūs iebiedēt, liecības sniegšanas laikā no zāles var tikt izraidīti visi skatītāji;
- atteikšanās no parūku un mantiju valkāšanas lietā iesaistītajiem juristiem un tiesnešiem;
- iepriekš ierakstītu (video ieraksts) liecību izmantošana;
- oficiāla tulka pakalpojumu izmantošana (persona, kas palīdzēs Jums sniegt liecību, ja Jums ir būtiskas komunikācijas grūtības); kā arī
- komunikācijas līdzekļu izmantošana;

Lēmums par lietas ierosināšanu

Ja par noziegumu ir ziņots policijai, izmeklēšanas gaitā pret aizdomās turēto var ierosināt lietu. Prokuratūra pieņem lēmumu par lietas ierosināšanu vai neierosināšanu, balstoties uz apsūdzības pārbaudi, kas ietver šādus divus elementus:

¹ Ievainojams upuris, sniedzot liecību, ir persona, kas pārkāpuma izdarīšanas brīdī ir jaunāka par 18 gadiem, vai persona, kuras liecības kvalitāti var ietekmēt tās garīgās veselības problēmas, mācīšanās vai saziņas traucējumi, vai fiziskās attīstības traucējumi. Ietekmējams upuris ir tāda persona, kuras liecības kvalitāte var tikt ietekmēta, baidoties vai uztraucoties no liecināšanas. Seksuālas vardarbības, cilvēktirdzniecības un verdzības upuri automātiski piekrīt šai kategorijai.

² www.psn.police.uk/special_measures_leaflet.pdf

- Pierādījumu pārbaude: vai ir savākts pietiekami daudz pierādījumu, lai būtu saprātīgs pamats notiesāšanai?
- Sabiedrības interešu pārbaude: vai lietas ierosināšana ir sabiedrības interesēs?

Jums ir **tiesības** saņemt informāciju no Upuru un liecinieku atbalsta centra par to, vai pret aizdomās turēto ierosina lietu, tikt informētam par iemesliem, ja lieta netiek ierosināta, kā arī lūgt pārskatīt šādu lēmumu. Upuru un liecinieku atbalsta centrs ir vienas pieturas aģentūra upuriem un lieciniekiem, sākot no brīža, kad prokuratūra saņem izmeklēšanas failu, līdz pārsūdzēšanas beigām. Viens no darbiniekiem tiks iecelts par Jūsu lietas ierēdni un Jums izsniegs viņa kontaktinformāciju, lai varat sazināties ar to par jebkādiem lietas jautājumiem. Centrs sniegs Jums pakalpojumus, līdz lieta būs izbeigta.

Upura personīgais apliecinājums

Upura personīgais apliecinājums ir rakstiska liecība tiesai, kurā Jūs aprakstāt, kā noziegums Jūs ir ietekmējis vai kādas sekas tas ir uz Jums atstājis. Jums ir **tiesības** saņemt iespēju uzrakstīt upura personīgo apliecinājumu, ja lieta tiks izskatīta tiesā. Upuru un liecinieku atbalsta centrs Jums par šo nosūtīs paziņojumu, tiklīdz būs pieņemts lēmums par lietas ierosināšanu. Upura personīgais apliecinājums ir veids, kā krimināllietas tiesvedībā var tikt ņemts vērā Jūsu viedoklis. Lēmumu par šāda apliecinājuma rakstīšanu pieņemiet Jūs pats; Jums tas nav obligāti jādara, ja to nevēlaties.

Upura personīgajā apliecinājumā Jūs saviem vārdiem varat izskaidrot, kā noziegums Jūs ir ietekmējis vai kāda ir tā turpmākā ietekme, piemēram, fiziski, emocionāli, finansiāli vai jebkurā citā veidā. Ja rakstāt šādu apliecinājumu, bet pats neesat upuris vai sērojošās ģimenes loceklis, piemēram, kāds no vecākiem vai pārstāvis, šādā apliecinājumā variet aprakstīt, kā noziegums ir ietekmējis Jūs un/vai upuri. Jums nevajadzētu izteikt savu viedokli par apsūdzēto vai par tam piespriežamo sodu.

Upura personīgā liecība tiks izmantota tiesā, ja apsūdzētais tiek atzīts par vainīgu vai atzīst savu vainu. To izskatīs apsūdzības puse, apsūdzētais, tā juridiskais pārstāvis un tiesnesis. Dažkārt upura personīgā liecība var netikt izskatīta, ja tiesa lietu izskata ļoti ātri.

Došanās uz tiesu

Ja lieta tiek izskatīta tiesā, Jūs varat tikt pieaicināts procesā par liecinieku. Parasti Jums nebūs jāsniedz liecība, ja apsūdzētais atzīst savu vainu. Ja apsūdzētais savu vainu neatzīst, Upuru un liecinieku atbalsta centrs Jūs informēs par to, vai Jums būs jādodas uz tiesu liecināt.

Jums ir **tiesības** saņemt informāciju no Upuru un liecinieku atbalsta centra par galvenās tiesvedības laiku, datumu un vietu (process, notiesāšana un pārsūdzēšana), kā arī par to, vai apsūdzētais atbrīvots pret galvojumu, vai arī tiek paturēts apcietinājumā līdz tiesas procesa sākumam. Jūs tiksiet informēts arī tādā gadījumā, ja un kādēļ mainās (kavējas) lietas izskatīšanas datums. Dažkārt Jūs par to saņemsiet informāciju tikai plānotajā lietas iztiesāšanas dienā, kad būsiet jau ieradies tiesā, vai pēc tam, ja neesat tiesā.

Jums ir **tiesības** tikt informētam, ja Jums būs jāsniedz liecība tiesā un saņemt

informāciju, lai palīdzētu sagatavoties liecības sniegšanai. Jums ir **tiesības** pārrunāt jebkādas Jūsu vajadzības ar lietas ierēdni no Upuru un liecinieku atbalsta centra un tikt nosūtītam pie atbilstoša upuru atbalsta pakalpojumu sniedzēja, ja nepieciešams. Tas attiecas arī uz potenciālajiem īpašajiem pasākumiem, ko Jūs varat saņemt, lai sagatavotos un sniegtu pēc iespējas labāku liecību. Jums ir **tiesības** lūgt upuru atbalsta pakalpojumu sniedzējam noorganizēt tiesas apmeklējumu nolūkā ar to iepazīties pirms lietas izskatīšanas tajā. Turklāt viņi Jums varēs arī ieteikt speciālistu atbalsta pakalpojumus.

Process

Ja Jūs sniežat liecību, parasti Jūs varat palikt tiesas zālē un turpināt skatīties lietas izskatīšanu pēc liecības sniegšanas. Ja neliecināt lietā, variet skatīties lietu no paša sākuma, ja vien tiesnesis nepieprasa, lai skatītāji atstāj zāli.

Liecības sniegšana

Ja esat nozieguma upuris un liecināt tiesā, Jums ir **tiesības**:

- tiešraidē skatīties video par to, kā plānota tiesas sēdes norise;¹
- vingrināties, izmantojot tiešraides saiti, pirms procesa, lai sagatavotos liecības sniegšanai, ja iespējams;
- lūgt Ziemeļrijas Tiesu un tribunālu pārvaldei atļauju ienākt tiesas ēkā pa citu ieeju nekā to, ko izmantos apsūdzētais, kā arī sēdēt citā uzgaidāmajā telpā, ja iespējams;
- tikt pasargātam no saskarsmes ar aizdomās turēto tiesā, ja iespējams.
- ierodoties tiesā, satikt upuru atbalsta sniedzēju, ja esat to lūdzis un tas ir iepriekš noorganizēts, pirms Jūsu ierašanās;
- saņemt informāciju no prokuratūras vai pārstāvja par to, cik ilgi Jums būs jāgaida līdz liecības sniegšanai, ka arī saņemt regulāru aktualizētu informāciju lietas izskatīšanas laikā, ja apstākļi to pieļauj un tas ir iespējams;
- saņemt paskaidrojumu no prokurora vai pārstāvja, ja aizkavēšanās ilgst vairāk nekā sākotnēji plānots, ja vien tas ir iespējams;
- Ziemeļrijas tiesu un tribunālu pārvalde īsteno īpašus pasākumus Jūsu labā, ja tos ir pieprasījusi tiesa;
- saņemt atbildes no upuru atbalsta sniedzēja par tiesu vai tikt novirzītam pie šādas organizācijas, lai kāds sniegtu atbildes uz Jūsu jautājumiem;

Spridums

Jums ir **tiesības** saņemt informāciju no Upuru un liecinieku atbalsta centra par procesa rezultātu, spriedumu, kā arī tā skaidrojumu (piemēram, ka persona tikusi atzīta par vainīgu noteiktos pārkāpumos un tai piespriests cietumsods). Jums ir **tiesības** saņemt informāciju par to no Upuru un liecinieku atbalsta centra pēc iespējas ātrāk.

Ja noziedznieks pārsūdz piespriesto sodu vai spriedumu, Jums ir **tiesības** par to saņemt informāciju no Upuru un liecinieku atbalsta centra. Centram būtu Jūs jāinformē par to, kad un kur notiks apelācijas tiesvedība, kā arī par tās rezultātu. Jums ir arī **tiesības** saņemt informāciju no Upuru un liecinieku atbalsta centra par to, kad un kā Jūs varat iesniegt prasību par izdevumu atlīdzināšanu, ja esat uzaicināt

¹ www.nidirect.gov.uk/index/information-and-services/crime-justice-and-the-law/going-to-court.htm

liecināt tiesā. Prokuratūras vadlīnijas un izdevumu likmes skatīt vietnē www.ppsni.gov.uk. Jums ir **tiesības** saņemt atlīdzību par Jums radušajiem izdevumiem pēc tam, kad esat sniedzis liecību tiesā vai apmeklējat tiesu, lai sniegtu liecību.

Pēc procesa

Kad process ir beidzies, Jūs varat tikt novirzīts pie upuru atbalsta dienesta, ja nepieciešams un dienesta pakalpojumi ir pieejami. Dienesta sniegtie pakalpojumi ir pieejami pirms procesa, procesa laikā un noteiktu laiku pēc tiesvedības beigām. Arī Jūsu ģimenes locekļiem ir **tiesības** uz šiem pakalpojumiem, ņemot vērā viņu vajadzības un Jums nodarītā kaitējuma apmēru.

Kompensācija

Ja esat vardarbīga nozieguma upuris, Jūs varat saņemt kompensāciju un Jums ir **tiesības** to pieprasīt no Kompensācijas dienesta (*Compensation Services*). Pieteikums par kompensācijas izmaksāšanu jāiesniedz divu gadu laikā pēc notikuma, kurā tika gūts ievainojums. Ziemeļīrijas Upuru atbalsta centrs var Jums sniegt informāciju, konsultācijas un atbalstu kompensācijas pieprasījuma iesniegšanas un izskatīšanas laikā. Lai gan Jūs, ja vēlaties, varat izmantot advokāta pakalpojumus, konfidenciālie Ziemeļīrijas Upuru atbalsta centra pakalpojumi ir bezmaksas, turklāt Jūs arī saņemsiet pilnu atlīdzību bez jebkādiem atvilkumiem. Jūs varat lūgt palīdzību Ziemeļīrijas Upuru atbalsta centram, lai Jums palīdz ar iesnieguma aizpildīšanu un tā izskatīšanas laikā.

Ja informēsiet Tieslietu ministrijas Kompensācijas dienestu, ka vēlaties iesniegt pieteikumu par kompensācijas saņemšanu, Jums ir **tiesības** uz informāciju par to, ka Jūs varat saņemt palīdzību no dienesta pieteikuma veidlapas aizpildīšanā, t.sk. skaidru informāciju par to, kā un pie kādiem nosacījumiem Jūs varat saņemt kompensāciju.

Upuru informēšanas programmas

Ja noziedzniekam piespriež cietumsodu, piespiedu ārstēšanos slimnīcā vai pārbaudes laiku līdz sešiem mēnešiem, Jums ir **tiesības** saņemt informāciju no Upuru un liecinieku atbalsta centra par pieejamajām upuru informācijas programmām pēc notiesājoša sprieduma. Ja esat jaunāks par 18 gadiem, Jūsu vietā pakalpojumus var saņemt kāds no ģimenes locekļiem vai Jūsu pārstāvis.

Jums ir arī **tiesības** tieši vērsties pie Upuru informācijas centra, lai saņemtu informāciju par noziedznieka atbrīvošanu vai atrašanos policijas kontrolē. Lai saņemtu informāciju par noziedznieka atbrīvošanu (t.sk. īslaicīgu atbrīvošanu) vai atrašanos policijas kontrolē, Jums jāreģistrējas Centrā. Tas nenotiek automātiski! Tiklīdz būsiet reģistrēts programmā, Jums ir **tiesības** saņemt informāciju par to, kad noziedznieks atstāj brīvības atņemšanas iestādi vai slimnīcu, vai nonāk policijas kontrolē (kas ietilpst tam piesprieztajā sodā), vai par jebkuru citu periodu, kad noziedznieks tiek īslaicīgi atbrīvots.

Jums ir arī **tiesības** iesniegt savu viedokli Upuru informācijas centram vai ziņot tam, ja šaubāties par savu drošību, kā arī Jums ir tiesības uz to, ka šādus iesniegumus izvērtē, kad noziedznieks lūdz tam piešķirt īslaicīgu atbrīvošanu pret galvojumu (kā nosacītu sodu).

Tiesiskuma atjaunošana

Būdams nozieguma upuris, Jūs varat piedalīties tiesiskuma atjaunošanas procesā. Šī procesa mērķis ir palīdzēt atlīdzināt nozieguma izraisīto kaitējumu. Tiesiskuma atjaunošanas procesā iesaistītajiem upuriem ir iespēja izstāstīt, kas notika, un izskaidrot pārkāpuma sekas. Procesā upuri iesaistās brīvprātīgi un Jums nav tas jā dara obligāti. Tiesiskuma atjaunošanas procesā Jums var būt gan tieša, gan netieša saskarsme ar noziedznieku. Ja iesaistāties pasākumos, kuros nonākat saskarē ar noziedznieku, Jums ir **tiesības** lūgt īstenot tādas darbības, lai Jūs pasargātu.

Ja noziedznieks nav sasniedzis 18 gadu vecumu, Jauniešu tiesiskuma aģentūra var sarīkot jauniešu apspriedi. Tajā iesaistīsies jauniešu apspriedes koordinators, kas organizēs un piedalīsies sanāksmē. Apspriedē var piedalīties arī nepilngadīgais likumpārkāpējs un pieaugušais, parasti – kāds no vecākiem, kā arī policijas ierēdnis, kas ir apmācīts darbam jauniešu apspriežu vadībā. Šādā apspriedē var piedalīties arī likumpārkāpēja advokāts, sociālais darbinieks, jaunatnes darbinieks vai kāds sabiedrības interešu pārstāvis.

Ja noziedznieks ir vecāks par 18 gadiem, Jums var piedāvāt iespēju piedalīties tiesiskuma atjaunošanas rīcībā (tās īsteno Ziemeļīrijas Probācijas pārvalde vai Ziemeļīrijas Cietumu pārvalde), ja noziedzniekam tika piespriesta brīvības atņemšana vai pēc tam tas ir atbrīvots nosacīti.

Sūdzības iesniegšana

Jums ir **tiesības** saņemt cienīgu un cieņpilnu attieksmi no visiem pakalpojuma sniedzējiem, kas nodrošina atbalstu un pakalpojumus upuriem saskaņā ar Upuru hartu. Ja tas tā nenotiek vai ja Jūs nesaņemat Jums piekrītošos pakalpojumus saskaņā ar Hartu, Jums ir **tiesības** pieprasīt, lai pakalpojuma sniedzējs izskata šo jautājumu. Jums ir arī **tiesības** saņemt informāciju no visiem pakalpojumu sniedzējiem par kārtību, kādā tiek iesniegtas un izskatītas sūdzības. Sūdzības pakalpojuma sniedzēja sūdzību nodaļai būtu jāizskata ātri un rūpīgi. Ja Jūs neapmierina saņemtā atbilde, Jūs savu sūdzību varat iesniegt neatkarīgai iestādei, piemēram, Ziemeļīrijas Tiesībsarga birojam, Policijas tiesībsarga birojam vai Neatkarīgajai sūdzību izskatīšanas iestādei.¹ Kontaktinformācija par iestādēm, kurās varat vērsties ar savu sūdzību par pakalpojuma sniedzēju, t.sk. neatkarīgām iestādēm, skatīt Upuru hartas **10.nodaļā** un **B pielikumā** vai vietnē www.nidirect.gov.uk/victimcharter un www.nidirect.gov.uk/victimcontacts.

Citi formāti

Kopsavilkums sagatavots, balstoties uz Upuru hartas pilnu redakciju. Pieejama arī kopsavilkuma versija formātā „Viegli lasīt“, kā arī versija nepilngadīgām personām. Kopsavilkums un brošūra nozieguma upuriem ir pieejami ne tikai angļu, bet arī vairākās citās valodās (latviešu, lietuviešu, ķīniešu, poļu, portugāļu un rumāņu).² Kopsavilkuma tulkojumi pieejami vietnē www.nidirect.gov.uk/victimcharter. Pēc nepieciešamības izsniedzam kopsavilkuma dokumentu papīra formātā, kā arī citos formātos (Braila rakstā, lielā drukā, citā svešvalodā u.tml.). Ja Jums šis materiāls ir

¹ Visas sūdzības par policiju izskata Ziemeļīrijas Policijas tiesībsarga birojs.

² Valodas izvēlētas pēc principa, ka šīs ir biežākās valodas, kurām tiesībsargājošo iestāžu sistēmā (policijā un tiesā) tiek izmantoti tulka pakalpojumi.

nepieciešams citā formātā, lūdzu, informējiet par to mūs un mēs centīsimies Jums palīdzēt. Kontaktinformācija:

Tieslietu ministrijas
Upuru un liecinieku nodaļa
CastleBuilding
Stormont Estate
Belfast, BT4 3SX

Tālrunis: 028 9052 0550

Teksta tālrunis: 028 9052 7668

E-pasts: DOJVictW@dojni.x.gsi.gov.uk